

DRUŠTVO PRIJATELJA STARINA VALPOVO

31 550 Valpovo, p.p. 01 Matični broj: 3063321 OIB: 50772495370
IBAN: HR1823400091100011915

Grad Valpovo
Valpovački poduzetnički centar
Matije Gupca 32
31550 Valpovo
vpckontakt@gmail.com

U Valpovu, 05. kolovoz 2019.

PREDMET: Revitalizacija valpovačkog perivoja – protest Društva prijatelja starina Valpovo

Poštovani,

Upravo smo na kućnu adresu dobili podlistak sa informacijom o projektu „Parkovni biseri Slavonije“ u sklopu koga će se poduzeti radovi na „revitalizaciji valpovačkog perivoja“. Vidimo da ova poduzetnička aktivnost ima širi cilj, na pr. „društveno-gospodarski razvoj Našica i Valpova kroz održivo korištenje parkova, razvoj specifičnih oblika turizma te veće uključivanje lokalne zajednice u vrednovanje i korištenje potencijala parkovne baštine dva grada.“ Vidimo i da će projekt uglavnom biti financiran sredstvima Europskog fonda za regionalni razvoj, da je nositelj projekta Grad Našice, a da su Grad Valpovo i Agencija za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima O-B županije projektni partneri.

Društvo prijatelja starina Valpovo, udruga osnovana sredinom 50-ih godina 20. stoljeća sa ciljem građanske zaštite kulturne i prirodne baštine Valpovštine, prije dvije godinu ustala je protiv pokušaja posljednje brutalne devastacije valpovačkog perivoja, kada je u režiji Grada Valpova pokrenut postupak prenamjene jugoistočne površine parka e da bi se udovoljilo interesima „poduzetnika“, „turističkih djelatnika“, otvarača radnih mjesta“ i „razvijaa“ Valpova. Rezultat te prenamjene je bio da je dio parkovne površine otkinut od cjeline parka, da je na toj površini izgrađena zgrada restorana, da je komad parkovne površine ograđen žičanom ogradom, da su porušena stoljetna stabla hrasta i na toj površini je uređena vrtna restauracija. Tu besramnu rabotu pogodovanja odradio je Đuro Glavaš, bivši pročelnik Upravnog odjela za gospodarstvo i društvene djelatnosti, supozitorij vodstva lokalne uprave u prošlom mandatu, a za potrebe lokalnog ugostitelja Vjekoslava Bošnjaka, vlasnika restorana „Park“(čitaj: slučaj valpovačkog Kuševića...). Društvo prijatelja starina je pokušalo institucionalnim sredstvima zaustaviti ovaj suludi projekt posljednjeg nasrtaja na park i o poduzetim aktivnostima je putem svoje web stranice izvještavalo svoje članove i zainteresirane građane (I dalje smatramo da valpovački park treba sačuvati). Kao što je poznato u RH institucije ne rade svoj posao pa je naš angažman na zaštiti javnog dobra završio neuspjehom – park je dodatno devastiran.

Uništavanje parka u 20. stoljeću

Možda bismo Vas trebali podsjetiti na tužnu sudbinu ovog perivoja nakon njegovog prelaska iz privatnog u javni objekt (nacionalizacija) poslije 1945. godine.

Lijepo ste u Vašoj brošuri sročili kratki osvrt o vremenu nastanka ovog objekta, ali niste naglasili da je izgradnja ovakvog objekta, udruženog sa park-šumom Zvjerinjak, događaj bez presedana u ovoj provincijskoj pustopoljini, močvarnom i šumovitom kraju, na rubu kolonijalnog carstva, daleko od središta ondašnje civilizacije, Beča i Pariza. Takav kulturni iskorak mogli su napraviti izdanci društvenih elita Beča, privremeno dislocirani na svoj veleposjed u Valpovštini, pri čemu su sa sobom ponijeli svoju kulturnu i klasnu prtljagu, sa misijom da izvuku iz našeg kraja i ljudi sve raspoloživo bogatstvo, a uz put obavljajući misiju civiliziranja ovog poludivljeg stanovništva (Friedrich Wilhelm von Taube). Ono što mi Valpovčani nazivamo kulturnom baštinom Valpova upravo su nam ti stranci donijeli, a to je beskrajno udaljeno od naše slavonske, šokačke kulture, odnosno to je materijalni dokaz veličine Carstva i dosega njegovih elita, makar da se to opredmetilo u običnoj provinciji i periferiji. Mi Slavonci smo i danas u 21. stoljeću zadivljeni dosezima te civilizacije i njene artefakte čuvamo u našim muzejima, proglašavajući ih našim kulturnim naslijeđem.

Ali, što je to krenulo krivo već u drugoj polovici 20. stoljeća sa tim „našim“ kulturnim naslijeđem (baštinom), pa da taj famozni valpovački park doživljava sustavni kulturocid?

Nakon propasti Carstva 1918. i nakon završetka 2. sv. rata 1945. godine ostaci austrijske elite napuštaju veleposjed Valpovo, a svi resursi se nacionaliziraju. Vlastelinski valpovački park postaje narodni park, u vlasništvu naše zajednice. U tom kulturnom srazu elitnog naslijeđa i rustikalnih domorodaca prva misao neposredno poslije 2. sv. rata koja je pala na pamet lokalnom stanovništvu je bila da se vlastelinska šuma u park posijeku radi ogrijeva i drvene građe za izgradnju porušenih kuća. Na svu sreću bilo je pametnih paora koji su to zaustavili. Uspostavlja se čuvarska služba i park se štiti pištoljem.

Međutim, vlast ondašnje države, potaknuta kulturnom elitom povjesničara umjetnosti i profesora sa zagrebačkih fakulteta, donosi saborsko RJEŠENJE 22. IX 1961. godine kojim se park proglašava društvenom imovinom, u svojstvu zaštićenog objekta prirode kao spomenik prirode – vrtne arhitekture. To je, da se razumijem, zakonska zaštita od nasrtaja divljaka i razvijača (developera) na taj objekt prirodne i umjetničke vrijednosti.

Kao i danas, jedno je zakon a drugo volja lokalnih kabadahija: ubrzo među ondašnjim novopečenim društvenim radnicima kreće „projekt“ izgradnje sportskog centra, ali umjesto da to bude na mjestu gdje je već bilo sportskih objekata – na sjeveru Valpova, kod ciglane, oni su novi sportski centar smjestili na južni dio parka, raskrčivši dio hrastove šume, za potrebe sportskih terena. Nedugo nakon toga isto društvo, na divlje, grade sportske objekte (svlačionice, restoran...) zapečativši sudbinu ovog pozamašnog komada parka.

Nove socijalističke elite, međutim, ne miruju: u sedamdesetima se opet na divlje grade javni objekti zgrade Crvenog križa i dječjeg vrtića „Maza“, čime je središnji dio parka, odmah uz potok Jadicu – unakažen. Očito je da se otkidanje komada parka, unatoč državnoj zaštiti ne može zaustaviti, te se time mijenja sama suština ovog kulturnog objekta.

Uništavanje parka u 21. stoljeću

Ako bismo željeli odrediti krivce za ovakvo beskrupulozno nasrtanje na kulturnu baštinu onda bih za naprijed nabrojane grijeha okrivio naše očeve, one koji se od seljaka, paora postali vlasnici društvene imovine kojoj ne mogu odrediti niti namjenu niti vrijednost. Što može učiniti sa kulturnim dobrom onaj koji je netom izašao iz opanaka? Ne pomaže niti zaštita Skupštine Osječko-baranjske županije, koja je ovaj objekt proglasila spomenikom parkovne arhitekture i zadužila županijski Ured za prostorno planiranje i zaštitu prirode kao čuvara.

Krajem 90-ih i početkom 21. stoljeća novopečena elita novopečene osamostaljene Republike Hrvatske jednakim intenzitetom nasrće na park: gradi cestovnu obilaznicu oko Valpova i razdvaja integralnu cjelinu parka i park-šume na dva dijela, na Zvjerinjak i ovaj sjeverni dio koji zovemo park, zatim prodaje restoran Park privatniku (nekadašnjem konobaru), a sa njim odlazi i jugoistočni dio parka kao pripadajuća parcela, što smo već elaborirali u ranijom člancima. Među veće „zločine“ treba navesti izgradnju asfaltiranog parkirališta i ceste u srcu parka, kako se djeca ne bi dovodila u vrtić po blatu...

Za ovu devastaciju smo mi odgovorni, sinovi i kćeri bivših seljaka, paora, partizana..., što samo potvrđuje da nam nikakvo školovanje u elitnim školama nije pomoglo da promijenimo svoju seljačku ćud. Ni dodatne godine škola nam ne mogu pomoći da prepoznamo suštinu i kulturnu poruku klase što je ovaj objekt (park) izgradila i nehotice ostavila domaćem stanovništvu na korištenje. Potvrđuje se još jedna istina: nema kulturne komunikacije među klasama, pa makar prošlo i sto godina od njenog povlačenja sa društvene scene.

Zaključak

Na kraju imamo ovaj Vaš projekt „Parkovni biseri Slavonije“, odnosno projekt „revitalizacije valpovačkog perivoja“. Ovaj „projekt“ nosite Vi, treća generacija seljaka i Šokaca, odnosno unuci onih koji su ovo kulturno dobro prisvojili. Nakon što su prethodne dvije generacije vaših predaka uništite što se uništiti dade, što u dobroj namjeri, što iz neznanja a što zbog lopovluka, što nam to Vi nudite u svrhu očuvanja ovog objekta kao spomenika parkovne arhitekture. Je li to novi barbarski nasrtaj na kulturnu baštinu ili je to promjena namjene ovog zaštićenog objekta. Vaš prethodnik Đuro Glavaš, u ulozi „razvijača“ Valpova, namijenio je ovom objektu turističku, ugostiteljsku, botaničku, odgojnu ulogu, samo da bi se što više udaljio od namjene koju su mu odredili prvi vlasnici, a kasnije stručnjaci (Mladen Obad Šćitaroci). Osim prve stavke Vašeg projekta - obnoviti biljni pokrov perivoja - ostale stavke vašeg plana ništa ne vrijede, suprotne se dokumentima o zaštiti, a u ekonomskom smislu predstavljat će bačeni novac poreznih obveznika EU, a našim izvođačima će se nešto zalijepiti za prste. Stavljati u ovakvu vrstu parka pergole, sjenice, izgradnju tematskih staza, atribucije pored stabala i biljaka, neko vođenje turista, prezentacije i sl. dokazuje da Vi poput svojih očeva i djedova ne razumijete bit ove priče. Da budem brutalan u objašnjenju: ovo što biste vi radili i spiskali tolike novce ravno je zahtjevu vaših djedova iz 1945. da se posijeku smreke i borovi za krovnu građu...

Vi kao posljednja generacija Valpovčana koja je preuzela kormilo komunalnog pogona i lokalne uprave, famozni unuci svojih djedova, niste imali od koga naučiti o njegovanju i čuvanju kulturnog naslijeđa, o pravilima i odgovornostima svake generacije, o etnografskim muzejima sa dokazima o trajanju naših predaka u dugom vremenskom rasponu na ovom prostoru. Kao i dvije prethodne generacije i vi ponavljate pogreške svojih predaka u neprimjerenom oblikovanju urbanog tkiva, nepoštivanju formi i organizacije prostora, a posebno griješite u odnosu prema vrhunskom umjetničkom, estetskom i arhitektonskom naslijeđu što ga baštinimo od naših nekadašnjih gospodara. Valpovački perivoj najosjetljiviji je element ovog povijesnog i kulturnog sklopa na našem prostoru i prema njemu se trebamo odnositi sa više senzibiliteta. Vulgarno podčinjavanje ovih kulturnih ostataka prohujalog vremena komercijalnoj, turističkoj i ugostiteljskoj upotrebi vrhunac je neodgovornosti prema precima, a i prema budućim generacijama.

Ako bismo željeli kao Društvo prijatelja starina nešto savjetovati onda bi to bila želja da se ovaj veliki novac upotrijebi za vraćanje objekta parka u prvobitno stanje, tj. da se novi stanari parka izmjestе uz naknadu i parku vrati izvorni sjaj. Znamo da je to utopijski cilj jer je notorni Đuro Glavaš bespravne stanare parka „legalizirao“ i time im je zapečatio sudbinu.

Ako ovaj „projekt“ nastavite završit ćete u lokalnim analima barbarizma poput vašeg kolege, više puta spominjanog - Đure Glavaša.

S poštovanjem,

Predsjednik
Željko Komadina, dipl. ing. et

Dostaviti:

1. Grad Valpovo
2. Valpovački poduzetnički centar
2. Arhiva